

Za doc. PhDr. Miroslavom T. Bažánym, CSc.

* 1 9 2 3 – † 1 9 9 8

Dňa 30. januára 1998 nás navždy opustil doc. PhDr. Miroslav Bažány, CSc. Vyratúvať, čo všetko pán docent Bažány pre slovenskú vedu urobil, by zabralo priveľa miesta, a aj tak by som si nebol istý, či som spomenul všetko. Okruh jeho pôsobenia bol totiž obrovský. Charakteristické bolo preňho to, že sa nebál nijakých prekážok, prakticky nepoznal známe výhovorky nás mnohých – „to sa nedá“, „na to dnes nie je vhodná doba“ atď. Dokázal, že sa dá urobiť aj skoro nemožné.

Viem, že už o jeho živote a diele napísali v ostatnom čase mnohí. Ja by som sa chcel v tomto krátkom zamyslení nad životom a osobnosťou doc. PhDr. Miroslava Bažányho, CSc., venovať najmä tej oblasti, ktorá úzko súvisí s našim časopisom – oblasti pomoci postihnutým.

V roku 1957 z iniciatívy doc. PhDr. Miroslava Bažányho, CSc., vznikla Psychologická výchovná klinika v Bratislave. Docent Bažány rozpracoval veľmi precíznu koncepciu podobných „kliník“, ktoré sa zaoberali štúdiom výskytu a príčin rôznych narušení telesného a duševného vývinu dieťaťa a najmä pomocou tak samým postihnutým, ako aj ich rodičom. Na začiatku v nej pracovali iba štyria pracovníci, ale postupne sa rozrástla na solídnu, dobre fundovanú poradňu. Podobné zariadenie vzniklo neskôr v Košiciach a následne v Banskej Bystrici a napokon pre vtedajší Západoslovenský kraj aj v Bratislave. Podobné „kliniky“ existovali teda vo všetkých krajských mestách na Slovensku a neskôr dokonca v každom okrese. Chcel by som na tomto mieste zdôrazniť skutočnosť, že prvú psychologickú výchovnú kliniku v Bratislave založil už v roku 1957 práve doc. M. Bažány a že ju aj viedol a bola to naj-

mä jeho zásluha, že podobné zariadenie neskôr vzniklo i v Košiciach a v Banskej Bystrici, ako aj v Brne a v ďalších českých mestách. V terminologickom a výkladovom slovníku *Pedagogická psychológia* z roku 1997 je totiž chybné uvedené, že najskôr vznikla psychologická výchovná klinika v Košiciach, a aj úloha doc. Bažányho sa v uvedenom hesle zna-

ne zužuje. Je známe, že neskôr, konkrétne v roku 1980, sa tieto poradne premenovali (najmä z politických dôvodov) na pedagogicko-psychologické poradne a pod týmto názvom existujú dodnes. Veľmi rýchlo sa však ukázalo, že nestačí iba poradenská prax, ale že je nevyhnutné problematiku vývinu zdravého i postihnutého dieťaťa rozpracúvať aj teoreticky, výskumne. Bol to opäť doc. M. Bažány, ktorý celú vec nielen podrobne premyslel, ale aj realizoval. V roku 1964 vznikol z jeho iniciatívy Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie ako vedeckovýskumné pracovisko, pričom pre oblasť patopsychológie, teda psychológie postihnutých, mal ústav celoštátnu pôsobnosť v rámci vtedajšieho Česko-Slovenska. Riaditeľom ústavu bol, samozrejme, opäť doc. Bažány. Vznik tejto vedeckovýskumnej inštitúcie bol motivovaný najmä skutočnosťou, že na Slovensku neexistovala žiadna vedecká inštitúcia, ktorá by sa zaoberala skúmaním detí a mládeže na Slovensku, a čo sa týkalo patopsychológie, systematicky sa táto oblasť neskúmala vôbec. Po založení psychologických výchovných kliník bolo nevyhnutné vytvoriť aj vedecko-metodické centrum, ktoré by ich činnosť usmerňovalo zo psychologického hľadiska. To bol ďalší dôvod na zriadenie spomenutého výskumného ústavu, v rámci ktorého vzniklo takéto

metodické centrum, zabezpečujúce aj školenie učiteľov rôznych špecializovaných tried (triedy pre deti s ľahkou mozgovou dysfunkciou, dyslektické triedy), pričom ani zakladanie týchto tried sa neobišlo bez doc. Bažányho. Napokon psychológovia pracujúci na psychologických výchovných klinikách nemali vtedy k dispozícii nijaké psychodiagnostické metódy, bez ktorých mohli len ťažko úspešne pracovať. Preto v rámci ústavu vznikol psychometrický kabinet, ktorý sa zaoberal predovšetkým prekladom, adaptáciou a šandardizáciou zahraničných psychodiagnostických testov a neskôr aj vývojom vlastných testovacích metód. Tento kabinet bol aj základom pre vznik národného podniku Psychodiagnostické a didaktické testy v Bratislave v roku 1968, ktorý začal psychodiagnostické a didaktické testy aj vyrábať a predávať, pričom to bolo jediné podobné zariadenie v rámci celého tzv. „východného bloku“. O založenie tohto podniku sa takisto zaslúžil doc. Bažány. Pracovníci Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie začali od samého vzniku ústavu rozvíjať intenzívnu vedeckovýskumnú činnosť zameranú najmä na skúmanie dieťaťa, jeho normálneho i narušeného duševného vývinu, riešili úlohy z oblasti vývinovej a sociálnej psychológie, patopsychológie, výchovného poradenstva a niektoré ďalšie úlohy. Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie sa veľmi rýchlo stal najväčším psychologickým ústavom v rámci celého Česko-Slovenska (pracovalo v ňom vyše 70 psychológov, sociológov, lekárov, pedagógov, špeciálnych pedagógov, antropológov a ďalších pracovníkov). Z uvedeného výpočtu odborníkov jasne vidieť, že doc. Bažány koncipoval tento ústav ako komplexné medziodborové pracovisko, čo bolo v období jeho vzniku unikátne.

Istý čas som mal šťastie pracovať v tomto ústave (dokonca ako jeho vedecký tajomník), a tak som denne mohol s doc. Bažánym spolupracovať. Môžem povedať, že to nebola ľahká spolupráca. Doc. Bažány od svojich pracovníkov vyžadoval veľa. Všetkých nás viedol k štúdiu cudzích jazykov, k štúdiu nielen našej, ale aj svetovej literatúry, na čo vytvoril aj potrebné podmienky, k získavaniu vedeckých hodností. Spomínam si, že každý pondelok ráno prešiel všetky oddelenia a každému odbornému alebo vedeckému pracovníkovi povedal, ktorú štúdiu z ktorého zahraničného alebo nášho časopisu by si mal prečítať. Potom vo štvrtok zvolával odborné semináre, na ktorých každý z nás o tom, čo naštudoval, referoval. Pán doc. Bažány stihol prečítať všetko a neodpustil nám nič. Dnes som mu za všetko nesmierne vďačný.

Výsledky výskumnej činnosti bolo potrebné niekde pub-

likovať, aby sa rozšírili a uplatňovali priamo v praxi. Bolo nevyhnutné založiť vedecký časopis. Bol to opäť doc. Bažány, ktorý v roku 1966 v rámci spomínaného ústavu založil najskôr zborník a veľmi rýchlo aj celoštátny časopis *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, ktorý vychádza dodnes. Práve v tomto časopise sa publikujú štúdie o psychológii postihnutých a je to dnes jediný psychologický časopis, ktorý na Slovensku vychádza v slovenskom jazyku.

Napokon v roku 1967 vzniklo opäť z iniciatívy a na základe obrovského organizačného, odborného i „presvedčovacieho“ úsilia doc. PhDr. M. T. Bažányho, CSc., vedecko-pedagogické pracovisko na prípravu učiteľov, vychovávateľov a odborníkov pre oblasť špeciálnej a liečebnej pedagogiky – Inštitút špeciálnej a liečebnej pedagogiky FF UK v Bratislave. Začala sa tak prvýkrát na Slovensku výučba študentov špeciálnej a liečebnej pedagogiky v rámci interného päťročného vysokoškolského štúdia. Možno povedať, že tým sa dovŕšil celý systém starostlivosti o postihnutých, ktorý zahŕňal psychologické poradne, metodické centrum pre pracovníkov v praxi, výskumný ústav, odborný časopis, podnik na vydávanie psychodiagnostických a didaktických testov a napokon vysokoškolskú prípravu špeciálnych a liečebných pedagógov. Celý tento systém bol zavŕšený už v šesťdesiatych rokoch a najväčšiu zásluhu na jeho vytvorení mal doc. Miroslav T. Bažány, CSc. V tých rokoch by sme ťažko hľadali podobný systém v iných krajinách. Ako je známe, pán doc. Bažány po roku 1970 odišiel za hranice a vrátil sa až po roku 1989 a znovu sa pustil do budovania. Z Pedagogickej fakulty UK vytvoril veľkú, modernú fakultu s medzinárodným dosahom, v ktorej sa naďalej pripravujú špeciálni a liečební pedagógovia a realizujú sa mnohé výskumy zamerané na skúmanie a reálnu pomoc deťom a mládeži s rozličným druhom postihnutia.

Spomenul som iba časť vedeckých a odborných iniciatív doc. PhDr. M. T. Bažányho, CSc., ktorá by však stačila nie na jeden, ale na niekoľko životov. Pre nás, ktorí sme mali to šťastie pracovať priamo s ním, zostane navždy v dobrej pamäti. A tí, ktorí s ním bezprostredne nemohli spolupracovať, nech sú aspoň informovaní o tom, čo všetko pre postihnutých náš nezabudnuteľný doc. PhDr. Miroslav Bažány, CSc., vykonal. Česť jeho pamiatke.

Ladislav Požár

Adresa: Prof. PhDr. Ladislav Požár, CSc.,
Pedagogická fakulta UK, Račianska 59,
813 34 Bratislava